

บทคัดย่อ

T 159361

ชื่อภาคนิพนธ์ : ทูทางสังคมกับการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง :
ศึกษารณณ์หมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จกับหมู่บ้านที่ประสบความล้มเหลว
ชื่อผู้เขียน : นางสาวไพพาณี เหลืองภัทรเชวง
ชื่อปริญญา : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)
ปีการศึกษา : 2547

การศึกษาเรื่อง ทูทางสังคมกับการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง :
ศึกษารณณ์กองทุนที่ประสบความสำเร็จและกองทุนที่ประสบความล้มเหลว มีวัตถุประสงค์เพื่อ
ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินการ คือ หมู่บ้านไผ่ลูกนก
หมู่ที่ 6 กับหมู่บ้านที่ประสบความล้มเหลวในการดำเนินการ คือ หมู่บ้านป่าลำดำ หมู่ที่ 5
ตำบลสวนแดง อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ การ
วิเคราะห์ตามหลักตรรกะ เทียบเคียงตามแนวคิดทฤษฎีควบคุมบริบท (Context) และเพื่อให้การ
วิเคราะห์มีความแจ่มชัดเชิงรูปธรรม ในการวิเคราะห์ยังอาศัยสถิติเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า ทูทางสังคมเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือความล้ม
เหลวของกองทุนหมู่บ้าน ในหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จนั้นมีลักษณะทุนทางสังคมดังนี้

- ด้านเครือข่าย มีจำนวนเครือข่ายที่มากและมีความสนิทสนมเหนียวแน่น มีการช่วย
เหลือเกื้อกูลกัน มีความสัมพันธ์ต่างตอบแทน นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์
กิจกรรมด้านการศึกษา กิจกรรมด้านศาสนา รวมทั้งมีการใช้ทรัพยากรมนุษย์ร่วมกันกับเครือ
ข่ายอีกด้วย

- ด้านบรรทัดฐาน กองทุนหมู่บ้าน มีข้อตกลงร่วมที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ
คือ ในส่วนข้อตกลงร่วมที่เป็นทางการ จะเป็นข้อตกลงร่วมบนพื้นฐานของระเบียบสำนักงาน
คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านแห่งชาติ ส่วนข้อตกลงร่วมที่ไม่เป็นทางการ เป็นข้อตกลงในเรื่อง
การให้สมาชิกทุกคนกู้เงินในกองทุนฯ โดยคณะกรรมการเป็นผู้ทำโครงการให้ และมีการแต่งตั้ง
คณะกรรมการตรวจสอบบัญชีชุดหนึ่ง จากผู้ทรงคุณวุฒิภายในหมู่บ้าน หากใครไม่ชำระหนี้จะ
ถูกลงโทษทางสังคมอย่างชัดเจน เช่น การไม่มีการพูดคุยจนถึงการไม่ให้ความช่วยเหลือด้านใด
เลย และในที่สุดก็ไม่สามารถอยู่ในหมู่บ้านได้

- ด้านความเชื่อใจ สมาชิกกองทุนหมู่บ้านให้การยอมรับในคณะกรรมการ เพราะชื่อ
สัตย์ โปร่งใส ตรวจสอบได้ นอกจากนี้ คณะกรรมการยังสามารถปฏิบัติงานตามที่สมาชิกกองทุน
คาดหวังได้ อีกทั้งสมาชิกมีความไว้วางใจที่จะเล่าเรื่องส่วนตัวให้คณะกรรมการฟังเพื่อแก้ปัญหา

ในหมู่บ้านที่ประสบความล้มเหลวมีทุนทางสังคม ดังนี้

-ด้านเครือข่าย มีจำนวนเครือข่ายน้อย ความสนิทสนม เหนียวแน่น การช่วยเหลือเกื้อ
กูลกันในเครือข่ายมีบ้าง เครือข่ายนอกหมู่บ้านมีน้อย นอกจากนี้หมู่บ้านที่ประสบความล้ม

เหตุผลคณะกรรมการยังมีการร่วมกิจกรรมต่างๆ กับเครือข่ายนอกหมู่บ้านค่อนข้างน้อย รวมทั้งทรัพยากรร่วมกันไม่ได้มีทรัพยากรร่วมกับเครือข่ายเลย

-ด้านบรรทัดฐาน กองทุนหมู่บ้านมีข้อตกลงร่วมที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการซึ่งข้อตกลงร่วมที่เป็นทางการจะใช้ เหมือนกับกองทุนหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จ ส่วนข้อตกลงร่วมที่ไม่เป็นทางการ คือ มีการอนุมัติให้สมาชิกกู้ยืมได้ทุกคน โดยไม่จำเป็นต้องทำโครงการเป็นเอกสาร นอกจากนี้ยังไม่มี การแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบบัญชี เงื่อนไขการชำระดอกเบี้ยปีละสองครั้ง หากผู้ใดไม่ชำระหนี้ก็ไม่มีการลงโทษทางสังคมที่ชัดเจน

-ด้านความเชื่อใจ สมาชิกกองทุนให้การยอมรับคณะกรรมการระดับหนึ่ง มีกรรมการบางส่วนที่เคยเป็นกรรมการในวาระแรกไม่ได้รับเลือกมาเป็นกรรมการในวาระที่ 2 คณะกรรมการสามารถปฏิบัติงานที่ตอบสนองความคาดหวังของสมาชิกในบางส่วน และสมาชิกไม่ไว้วางใจที่จะเล่าเรื่องส่วนตัวให้คณะกรรมการฟังทั้งหมดได้

นอกจากองค์ประกอบข้างต้นของทุนทางสังคมที่กล่าวมาแล้วในการศึกษาครั้งนี้ ยังพบว่าโครงสร้างสังคมของชุมชนก็มีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกองทุนหมู่บ้าน โดยลักษณะหมู่บ้านที่บริหารกองทุนสำเร็จนั้น มีโครงสร้างทางสังคมแบบเครือญาติที่มีความสัมพันธ์เหนียวแน่นเป็นกลุ่มใหญ่ จำนวนกลุ่มสังคมมีมากและเชื่อมโยงช่วยเหลือเกื้อกูลกันได้ทั้งหมด ส่วนกรณีหมู่บ้านที่ล้มเหลวมีโครงสร้างทางสังคมแบบฝักฝ่าย คือ มีความสัมพันธ์แบ่งเป็นกลุ่มย่อย ๆ หลาย ๆ กลุ่ม จำนวนกลุ่มสังคมก็น้อยและมีความสัมพันธ์แบบกว้างหลวม

จากข้อค้นพบดังกล่าว ผู้ศึกษามีความเห็น ว่า ควรบรรจุโครงสร้างทางสังคมเป็นองค์ประกอบหนึ่งของทุนทางสังคมด้วย ซึ่งจะช่วยให้องค์ความรู้ในเรื่องนี้ มีความครอบคลุมและอธิบายความเป็นจริงทางสังคมได้รอบด้านยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ด้านเครือข่าย

1. ควรมีการสร้างเครือข่ายให้เข้มแข็ง โดยการปรับปรุงส่งเสริมสมาชิกร่วมกิจกรรม
2. ควรเพิ่มความสัมพันธ์กับเครือข่ายภายในและภายนอกหมู่บ้าน
3. ควรมีการประสานความสามัคคีกันบนความช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่างมีศีลธรรม

ด้านบรรทัดฐาน

หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องควรติดตามผลเกี่ยวกับเงินกู้ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ และเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนควรนำเรื่องทุนทางสังคมมาจัดเป็นกระบวนการให้เป็นระบบและนำมาใช้ในการพัฒนาให้มากกว่านี้ในสังคมไทย

ด้านความไว้วางใจ

ควรนำทุนทางสังคมในด้านความไว้วางใจมาใช้ให้เหมาะสม เพื่อทำให้งานราบรื่นและลดทุนในระยะยาวโดยคำนึงถึงกระบวนการทำงานที่ถูกต้องและยั่งยืน

ABSTRACT

TE 159361

Title of Research Paper : Social Capital and Operation of the Village and Urban
Community Fund: A Case Study of a Successful Village and
an Unsuccessful Villages.

Author : Miss Paipanee Luangpatarachaweng

Degree : Master of Arts (Social Development)

Year : 2004

The Study compared the successful villages and unsuccessful villages in the operation of the village/urban community fund. The successful village in this study was Phi-Luk-nok Village, Moo 6 and the unsuccessful village was Pa-Sam-Dam village, Moo 5. Both were in Tambon Suantang, Muang District, Suphanburi Province. The qualitative study was conducted, using logical analysis along with content analysis. The descriptive statistics were used to describe the data.

It was found that social capital was one of the important factor influencing the success or the failure of the village fund management. In the successful village, the characteristics of social capital were as follows:

- **Network.** There was a large network. The network was strong the members had a close relationship and helped each other. Besides there were some activities to build a good relationship, educational activities, religions activities, including sharing of human resources within the network.

- **Norm.** The village funds had mutual agreement, both formal and informal. The formal agreements were based on the basic regulations of the office of the national Village Fund Commission. On the other hand, the informal agreements were concerned with having all the members make loans from the village fund and the village fund committee would set projects for them. An auditing committee composed of the qualified people in the village was set up. If anybody failed to settle the debt, the society would punish him/her. For example, no one will talk or give assistance to that person and finally, they cannot live in that village.

- **Trust.** The members of the village fund had faith in the village fund committee. The former believe that the latter were sincere and transparent. Besides, the village fund committee could function as they expected. The members trust the committee enough to tell them some private affairs in order for the latter to help source their problems.

In the unsuccessful village, the characteristics of its social capital were as follows:

TE 159361

- Network. The network was small. The members gave some help to each other.

The number of network members from outside was small. The village fund committee worked with others outside to a small extent. Also it did not share common resources with other members at all.

- Norm. The village funds had both formal and informal agreement. The formal agreements were like that of the successful village. As for the informal agreements, all the members were permitted to make loans without having a written project proposal. There was no auditing committee. The borrowers had to pay the interest twice a year. There was no clear social penalty if a borrower fails to pay back the money.

- Trust. The members of the village fund had faith in the village fund committee to a certain extent. Some committee members who served in the committee the first time were not elected to serve the second term. The village fund committee could serve some of the members' expectations. The members did not trust the committee enough to tell them about their private affairs.

After from the characteristics of social capital mentioned, the social structure of the community also affected the success or the failure of the village fund. That is the successful village had a social structure of kinship with a close tie. There were many large social groups that linked together and help each other in time of needs. On the contrary, the unsuccessful village had a social structure of divided groups. There were a few groups with many subgroups. Their relationship was loose. Based on the finding, the researcher thinks that the social structure should be considered a component of social capital. This can explain the social reality more explicitly.

Recommendations

Network

1. A strong network should be built by encouraging the members to do activities together.
2. The relationship between the network in the village and that outside the village should be built.
3. The network members should morally assist each other.

Norm

The government agencies concerned should follow up the operation of the village fund to make sure that the project objectives were met. And to strengthen the community, social capital should be used more in developing the Thai society.

Trust

Trust, as a component of social capital, should be appropriately used to smooth the operation and reduce a long-term cost. The correct work procedures should be followed.